

Jerzy Ginalski, Antoni Lubelczyk

Nowe informacje na temat umocnień Krosna. Wyniki nadzoru archeologicznego w rejonie Sądu Okręgowego w Krośnie

Zagadnienie fortyfikacji Krosna przewijało się od dawna w różnych pracach historycznych (W. Sarna 1898; A. Lewicka 1933; J. Garbacik 1972). Nieco więcej informacji znajduje się w studium J. Widawskiego (1973). Przełomowe zna-

czenie dla dalszego rozeznania problematyki umocnień Krosna miały badania archeologiczne i historyczne prowadzone na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych (M. Proksa 1982; 1990; J. Malczewski 1980). Prowadzone

Ryc. 1. Krosno – rejon Sądu Okręgowego w Krośnie. Plan sytuacyjny nadzorowanego archeologicznie terenu: 1 – przebieg zachowanego muru obronnego, 2 – przebieg uchwyconej w trakcie nadzoru fosy, 3 – strefa nadzoru archeologicznego w 1995 i 1999 roku, 4 – dotychczasowy bieg schodów prowadzących na teren zespołu staromiejskiego

Abb. 1. Krosno – Umgebung des Bezirksgerichts in Krosno. Situationsplan des archäologisch beaufsichtigten Grundstücks: 1 – Verlauf der erhaltenen Schutzmauer, 2 – Verlauf des freigelegten Festungsgrabens, 3 – archäologische Aufsichtszone 1995 und 1999, 4 – bisheriger Verlauf der in die Altstadtzone führenden Treppe

Рис. 1. Кросно – район Окружного суда в Кросно. Ситуационный план археологически контролируемой территории: 1 – линия крепостной стены, 2 – линия, выявленного рва, 3 – область, находящаяся под археологическим надзором в 1995 и 1999 годах, 4 – расположение ступенек, ведущих на территорию древнего городского комплекса

Ryc. 2. Krosno – rejon Sądu Okręgowego. Widok muru obronnego od strony ul. Czajkowskiego

Abb. 2. Krosno – Umgebung des Bezirksgerichts in Krosno. Aussicht auf die Schutzmauer von der Seite der Czajkowski – Str.

Рис. 2. Кросно – район Окружного суда. Вид крепостной стены со стороны ул. Чайковского

w ostatnich latach prace rewaloryzacyjne na terenie miasta przyczyniły się do odsłonięcia kolejnych odcinków murów obronnych w rejonie ul. Podwale, Kolegium Jezuitów, Klasztoru Franciszkanów i dziedzińca Sądu Okręgowego. Efektem tego jest praca J. Ginalskiego i P. Łopatkiewicza (1994), będąca najnowszą syntezą dotychczasowych rozważań archeologicznych, architektonicznych i historycznych odnośnie murów obronnych Krosna. Ich ustalenia były także punktem wyjścia do dalszej analizy prowadzonego w roku 1995 i 1999 nadzoru archeologicznego przy rozbudowie gmachu Sądu Okręgowego. Z tego też względu niecelowym byłoby szersze przedstawianie tutaj problematyki murów obronnych Krosna. Przytoczyć można tylko najważniejsze fakty.

Miasto Krosno, o wysokich naturalnych walorach obronnych, posiadało podwójny ciąg murów. Pierwsze wzmianki o pracach związanych z murami obronnymi pochodzą z roku 1367, a wkrótce musiały być znacznie zaawansowane, gdyż miasto odparło najazd Węgrów w 1373 i 1374 roku (J. Ginalski, P. Łopatkiewicz 1994, s. 6; M. Proksa 1982, s. 5, przyp. 5). Prace fortyfikacyjne kontynuowane były za czasów króla Władysława Jagiełły, który poprzez zamknięcie obwodu muru wewnętrznego, zakończył I etap rozwoju umocnień miasta (J. Ginalski, P. Łopatkiewicz 1994, s. 8).

Zmiana taktyki walki, wzrost znaczenia broni palnej i artylerii wymuszał dalszą modernizację urządzeń obronnych. Stąd w wieku XVI rozpoczęto w Krośnie budowę drugiej linii murów (J. Ginalski, P. Łopatkiewicz 1994, s. 13, przyp. 48). Na taką decyzję wpłynął także wzrost zagrożenia ze wschodu. Oprócz budowy nowej linii umocnień modernizowano i naprawiano stare mury.

Mury obronne, w wyniku zniszczeń wojennych i zmian w taktyce walki, zaczynają tracić na znaczeniu w 2 połowie XVII wieku. Wprawdzie jeszcze w roku 1712 wzmiankowane są klucze do bram miejskich, ale nie wiadomo czy bramy te były jeszcze zamykane.

W roku 1761 król August III zezwala na użycie kamienia z niszczących murów obronnych na reperacje kościoła far-

nego, a w roku 1762 jezuici, ze względu na budowę kolegium, uzyskują zgodę na rozbiórkę muru i zasypanie fosy na swym odcinku, (J. Ginalski, P. Łopatkiewicz 1994, s. 20, przyp. 66 i 67).

W ciągu XIX i XX wieku, niektóre nie rozebrane mury zostały wykorzystane jako mury oporowe przy skarpach. Następuje intensywna zabudowa terenu, a mury i inne urządzenia obronne stają się coraz mniej czytelne. Ich przebieg pośrednio można odtworzyć na podstawie starych planów i map katastralnych.

Po tym wstępie przejdźmy do omówienia wyników nadzoru archeologicznego w rejonie Sądu. Najpierw, w 1995 roku nadzorowano prace związane z wykopami fundamentowymi pod nowe skrzydło tegoż budynku (ryc. 1). W momencie przystąpienia do nadzoru prace ziemne były znacznie zaawansowane, w szczególności od strony północnej, a krawędzie wykopu opalowane wtryskiwanym pod ciśnieniem betonem, co uniemożliwiło doczyszczanie profilu. Wykop posiadał wymiary 30x20 m. Teren ten do niedawna jeszcze był zabudowany, stąd gruz i warstwy nasypowe w południowej i zachodniej części wykopu. Od strony muru (północnej), jak wynika z profilu i przekazanych informacji, calec występował stosunkowo płytko. W trakcie nadzoru, oczyszczono i narysowano wschodni i zachodni profil wykopu (ryc. 4), naniesiono na plan istniejący mur obronny (ryc. 3) oraz założono niewielki wykop sondażowy przy murze od strony bramy, celem uchwycenia jego stopy (osiągnięcie tego celu, w istniejącym wykopie nie było możliwe ze względu na opalowanie betonem jego krawędzi). W momencie przystępowania do nadzoru spodziewano się tutaj uchwycić przebieg drugiej linii muru obronnego z XVI wieku lub fosy.

Górna partia wykopu do głębokości 2 m wyeksplorowana została jeszcze przed przystąpieniem do nadzoru. Patrząc na profile, układ warstw na niższych poziomach oraz korzystając z wcześniejszych obserwacji J. Ginalskiego, przestrzeń wykopu można podzielić na kilka stref. Północna część wykopu (od strony muru), pomimo niezbyt czytelnego układu spowodowanego palowaniem słupami betonowymi, sprawia wrażenie najmniej naruszonej. Od strony zachodniej czytelne są fragmenty późnych murów ceglanych i kamiennych, a południowo-wschodnia partia wykopu to miejsce, na którym do niedawna stały jeszcze budynki. Pewną odmiennością wyróżnia się być może południowo-zachodnia część wykopu, gdzie oprócz licznych współczesnych warstw niwelacyjnych, natrafiono również na starszy i bardzo interesujący wkop, utożsamiany z fosą miejską (ryc. 5). Nie analizując dokładnie nawarstwień, ogólnie można stwierdzić, iż warstwy 1–8 to współczesne wkopy i warstwy niwelacyjne. Ze starszych, choć również nowożytnych warstw na uwagę mogą zasługiwać warstwy: nr 11 (spalenizna) i 12 (jasnobrązowa ziemia z okruskami cegły), a w szczególności warstwy 13–19, będące zasypiskiem fosy przed murem obronnym. Fosa ta (ryc. 4, 5), o szerokości 8 m, wypełniona była przekładanką siwej, szarej oraz ciemnobrunatnej gliny. Przecinała w poprzek (E-W) cały wykop, a uchwycona została na poziomie około 271.50 m.n.p.m. Dno fosy tworzyła skała macierzysta zalegająca na poziomie 269.20 m.n.p.m. Wystąpił w niej zróżnicowany chronologicznie materiał archeolo-

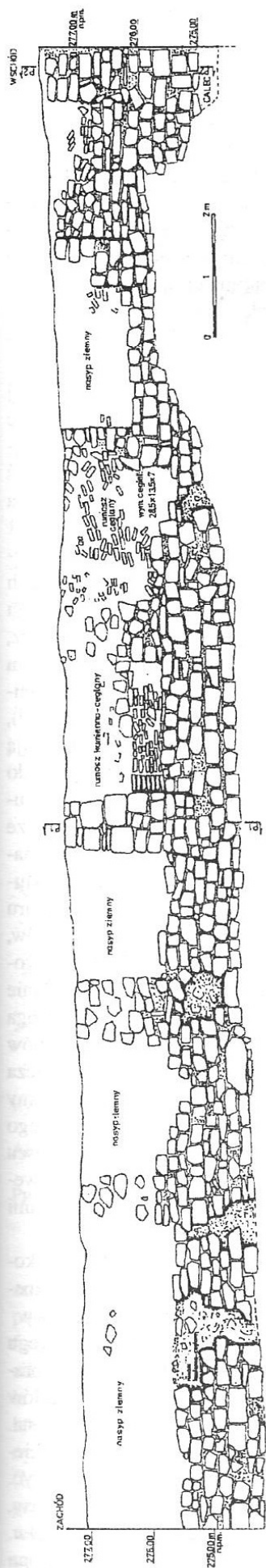

Рис. 3. Krosno – rejon Sądu Okręgowego w Krośnie. Profil wewnętrznej mury obronnej

Abb. 3. Krosno – Umgebung des Bezirksgerichts in Krosno. Profil der inneren Schutzmauer

Рис. 3. Krosno – район Окружного суда в Кросно. Профиль внутренней крепостной стены

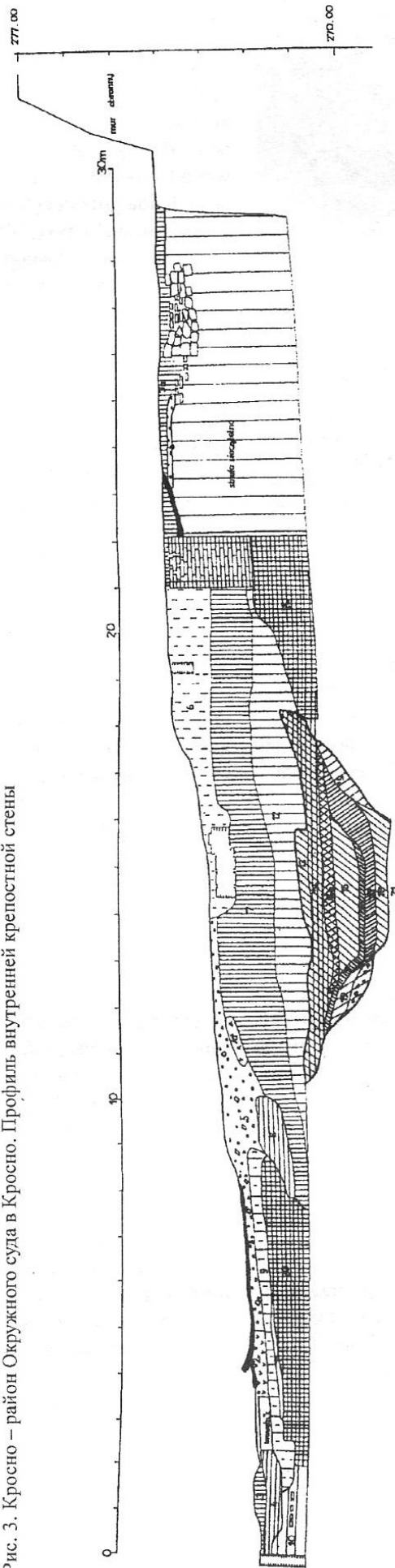

Рис. 4. Krosno – rejon Sądu Okręgowego w Krośnie. Profil zachodni wykopu fundamentowego pod nowe skrzydło gmachu Sądu: 1 – nasyp współczesny, szarobrazowa, syпка ziemia, 2 – ja-snobrazowa ziemia, 3 – szarobrazowa ziemia ze śmieciami, 4 – wapno, 5 – żwir z gliną i gruzem, 6 – żółta, gliniasta ziemia, 7 – asfalt, 8 – żółtobrazowa ziemia, 9 – czarna ziemia ze śmieciami, 10 – siwa glina, 11 – sinoszara glina, 12 – szarobrunatna glina, 13 – czarna glina, 14 – szadobezowa glina, 15 – jasnobrazowa glina, 16 – calec (żółta glina), 17 – mur ka-mienny, 18 – mur ceglany, 19 – obrys fosy

Abb. 4. Krosno – Umgebung des Bezirksgerichts in Krosno. Westliches Profil der Baugrube für das neue Flügel des Bezirksgerichtsgebäudes. 1 – gegenwärtige Aufschüttung, grau – braune Erde, 2 – hellbraune Erde, 3 – hellbraune Erde mit Müll, 4 – Kalk, 5 – Schlacke mit Ton und Schutt, 6 – gelbe, lehmige Erde, 7 – Asphalt, 8 – gelb – braune Erde, 9 – schwarze Erde mit Müll, 10 – grauer Ton, 11 – blau – grauer Ton, 12 – grau – brauner Ton, 13 – schwarzer Ton, 14 – grau – baiger Ton, 15 – hellbrauner Ton, 16 – gewachsener Boden (gelber Ton), 17 – steinerte Mauer, 18 – Ziegelmauer, 19 – Festungsgrabenprofil

Рис. 4. Krosno – район Окружного суда в Кросно. Западный профиль котлована раскопа под новое крыло здания суда: 1 – современные наслоения, серо-коричневая земля, 2 – светло-коричневая земля, 3 – серо-коричневая земля с мусором, 4 – известь, 5 – гравий с глиной и боем, 6 – желтая глинистая земля, 7 – асфальт, 8 – желто-коричневая земля, 9 – черная земля с мусором, 10 – серая глина, 11 – сине-серая глина, 12 – серо-бурая глина, 13 – черная глина, 14 – серо-бежевая глина, 15 – светло-коричневая глина, 16 – материк (желтая глина), 17 – каменная стена, 18 – кирпичная стена, 19 – очертания рва

Ryc. 5. Krosno – rejon Sądu Okręgowego w Krośnie. Zarys fosi przed murem obronnym w profilu zachodnim wykopu fundamentowego pod nowe skrzydło gmachu Sądu

Abb. 5. Krosno – Umgebung des Bezirksgerichts in Krosno. Umriß des vor der Schutzmauer verlaufenden Grabens, in dem westlichen Profil der Baugrube für das neue Flügel des Bezirksgerichtsgebäudes

Рис. 5. Кросно – район Окружного суда в Кросно. Очертания рва перед крепостной стеной в западном профиле котлована раскопа под новое крыло здания суда

giczny – od późnośredniowiecznych fragmentów garnków i cegły gotyckiej, poprzez XVI-to wieczne garnki, misy i talerze aż po XVII-to wieczne kafle i fragmenty naczyń. Natrafiono nawet na pojedyncze XVIII-to wieczne kafle. Fosa ta powstała prawdopodobnie w wieku XVI, a zasypana została w wieku XVIII.

Przy północnej krawędzi wykopu, między bramą wjazdową od strony ul. Sienkiewicza, a murem wyburzonego już budynku przy schodach prowadzących do miasta i szkoły, znajduje się dość dobrze zachowany mur kamienny (ryc. 2, 3). Zmurowany jest on z małych i średnich kamieni piaskowcowych. W miejscu tym wyraźnie zaznacza się skarpa między podstawą muru i wykopem, a wyżej położonym terenem ogródków przy ul. Szczepanika. Widoczne są w nim liczne ubytki i ślady łatania, uzupełniane cegłą. Naprawy te miały miejsce zapewne w różnym czasie. Nawet po utracie znaczenia tego muru dla obronności, mógł on być nadal reperowany, gdyż spełniał rolę muru oporowego dla znacznie wyżej położonego terenu przy ul. Szczepanika. Na wspomnianym wyżej odcinku, mur ten mierzy 24 m długości i kontynuuje się jeszcze poza bramę w kierunku ul. Sienkiewicza na odległość 7 m. Zachowana wysokość muru oscyluje między 250 a 290 cm, zaś jego korona pokrywa się niemal z obecną powierzchnią terenu (277.20–277.60 m.n.p.m.). W przekroju mur ten przybiera formę załamującego się trapezu. Od podstawy biegnie on lekkim skosem na wysokość około 140 cm, gdzie (na poziomie 275.65 m.n.p.m.) załamuje się, przybierając większy skos. Odchylenie między pionem u podstawy, a górą muru wynosi 100–120 cm. Drugą charakterystyczną cechą jest regularne występowanie mniej więcej co 3 metry jakby kamiennych przypór, zaczynających się właśnie na tym załomie. Przestrzeń między nimi wypełniona jest rumoszem ceglanym, a na niektórych odcinkach, murem z cegły o wymiarach 28,8x13,5–14x7 cm lub pokryta jest ziemią. Lepiej

zachowana jest dolna partia muru, gdzie występuje sam kamień (choć i tutaj zdarzają się wyrwy, zapelnione jednak rumoszem kamiennym). Jak już wspomniano wcześniej, niemożliwe było uchwycenie stopy muru na odcinku wykopu budowlanego, ze względu na opalowanie jego krawędzi. Stopę i calec osiągnięto tylko, w wykopie przy bramie wjazdowej od strony ul. Sienkiewicza. W narożniku tym znajdowała się hałda gruzu ceglanego (cegła nowożytna, w tym także „stemplowana”), pod którą występowała cienka warstwa szarej ziemi i calec. Osiągnięto tu jednocześnie, na poziomie 275.00 m.n.p.m., stopę muru. Brak materiału nie pozwala na jego datowanie metodami archeologicznymi.

Jak to już zauważyli w swej pracy J. Ginalska i P. Łopatkiewicz (1994, s. 28) mur ten znajduje się w ciągu muru wewnętrznego, relatywnie starszego, od drugiej, zewnętrznej linii umocnień z XVI wieku. Mur ten biegnie dalej w stronę ul. Sienkiewicza, gdzie w rejonie „Delikatesów” mogła znajdować się „Brama Węgierska”, wspomniana w źródłach już w 1473 roku. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na zaznaczone na planach katastralnych z lat 1848, 1850 i 1911 budynki wychodzące poza obecny zarys gmachu Sądu Okręgowego i „Delikatesów”, które stać mogą na fundamentach wspomnianej bramy. Zasadniczy zrąb obecnego gmachu Sądu Okręgowego wzniesiono w 1913 roku (W. Obtułowicz, A. Pieta, B. Pietraszewska 1994, s. 3). Na planie katastralnym z roku 1911 (ryc. 6) widzimy jego zarys na tle innych, zburzonych, przy tej okazji budynków (oznaczone nr 119 i 120), które wchodziły w głąb obecnej ul. Sienkiewicza i załębiały się z obecnym budynkiem Sądu. Niemal symetrycznie do nich, już po drugiej stronie ulicy, położone są dwa inne budynki oznaczone nr 118 i 121. Wspomnieć tutaj należy, że w profilu wykopu pod obecne „Delikatesy” J. Janowski natrafił na mury ceglane (rysunek i notatka w archiwum Muzeum Okręgowego w Krośnie). Linia analizowanego muru kamiennego dochodzi właśnie do jednego z tych budynków, znajdującego się od strony północnej gmachu Sądu Okręgowego, na wysokości pierwszej bramy wjazdowej. Na planie tym zwraca jeszcze uwagę biegnąca u podnóża skarpy droga (lub mur), wygięta łukiem w stronę kościoła franciszkanów i jej odnoga skierowana w kierunku obecnej ul. Sienkiewicza (parcela nr 1953). Ten układ dróg nałożony na współczesny plan warstwicowy wskazuje na istnienie tutaj wysuniętego cypla, na którym stać mogła „Brama Węgierska”. Na miejscu zaś budowanego nowego skrzydła gmachu Sądu Okręgowego widoczne jest jakby zagłębienie, pokryte pastwiskami i nieużytkami.

Nie natrafiono natomiast w nadzorowanym wtedy wykopie na najmniejsze ślady XVI-to wiecznego muru zewnętrznego. Być może zniszczony został przez obecny mur oporowy.

Dalszą sposobnością rozeznania stratygrafii i przebiegu umocnień w rejonie Sądu Okręgowego w Krośnie były prace ziemne prowadzone w związku z przebudową schodów prowadzących od ul. Czajkowskiego na teren Starego Miasta. Nowy bieg schodów przeciął skarpe wzgórza staromiejskiego nieco na zachód od wykopu pod nowe skrzydło Sądu (ryc. 1). Spodziewano się uchwycić tutaj dalszy odcinek fosi, stwierdzonej w toku nadzoru archeologicznego w 1995 roku. Niestety teren bezpośrednio przyległy do tamtego wykopu

Ryc. 6. Fragment planu katastralnego Krosna z roku 1911 z widocznymi, w rejonie „Delikatesów” i Sądu, czterema, symetrycznie rozmieszczonymi budynkami, stojącymi być może na fundamentach „Bramy Węgierskiej”

Abb. 6. Fragment des Katasterplans von Krosno (1911) mit den sichtbaren (nicht weit vom Feinkostladen und Gerichtsgebäude) vier symmetrisch stehenden Bauwerken, die vermutlich auf den Fundamenten des Tores (Brama Węgierska) stehen

Рис. 6. Фрагмент кадастра Кросно с 1911 года с видимыми в районе магазина «Деликатесы» и Окружного суда четырьмя симметрически расположенными зданиями, стоящими, возможно, на фундаментах «Венгерских ворот»

został kompletnie przekształcony, a dalej w profilu wykopu pod nowy bieg schodów nie ma najmniejszych śladów tejże fosy. Wygląda więc na to, że fosa ta albo gwałtownie zakręciła w kierunku ulicy Czajkowskiego, albo po prostu kończyła się na tym odcinku. Za tą drugą możliwością przemawiałyby stratygrafia zarejestrowana w toku badań archeologicznych na terenie ogrodu dawnego Kolegium Jezuitów (M. Proksa 1982, s. 64 i nast.), a także analiza obecnego przekopu przez skarpcę. W toku tych badań tylko w jednym wykopie natrafiono na ślad wału ziemnego (tamże, s. 64, tabl. LXXIX–LXXXII), ale chodzi tu raczej o wał usypany

przed jedną z baszt. Przytaczana już wcześniej informacja z roku 1762, o zgodzie wydanej Jezuitom na rozebranie murów i zasypanie fosy, odnosi się zapewne do tego odcinka. Calec na tym terenie występował od głębokości 130 cm.

Przy samej ul. Czajkowskiego zaobserwowano natomiast obszerny, nowożytny wkop, wypełniony luźną brązowoczerwoną ziemią, związany ze wzniesieniem obecnego muru oporowego.

Co więc nowego wniósł w problematykę murów obronnych Krosna prowadzony w 1995 i 1999 roku nadzór archeologiczny w rejonie Sądu Okręgowego w Krośnie?

1. Przede wszystkim uchwycono przebieg fosy od strony zachodniej „Bramy Węgierskiej”.

2. Zinventaryzowano mur obronny, znajdujący się na tyłach ul. Szczepanika oraz uchwycono jego posadowienie w rejonie bramy wjazdowej na dziedziniec Sądu.

3. Uzyskano wgląd w istniejący układ nawarstwień kulturowych.

4. Analiza starych planów katastralnych z roku 1848, 1850 i 1911, w kontekście przebiegu wewnętrznego muru obronnego, pozwoliła jak się wydaje, na bliższą lokalizację „Bramy Węgierskiej”

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

Garbacik J.

1972 *Zabudowa Krosna w XVI wieku* [w:] *Krosno. Studia z dziejów miasta i regionu*, Kraków, s. 120–169.

Ginałski J., Łopatkiewicz P.

1994 *Mury obronne Krosna od XIV do XVIII wieku*, Krosno.

Lewicka A.

1933 *Krosno w wiekach średnich*, Kraków.

Malczewski J.

1980 *Mury obronne miasta Krosna – odcinek wschodni (rozeznanie historyczne)* msp SOZ w Krośnie.

Obtułowicz W., Pieta A., Pietraszewska B.

1994 *Projekt koncepcyjny architektoniczny Sądu Wojewódzkiego w Krośnie, ul. Czajkowskiego*, dokumentacja w SOZ w Krośnie.

Proksa M.

1982 *Sprawozdanie z badań archeologicznych przy murach obronnych w Krośnie*, msp w SOZ w Krośnie.

1990 *Miejskie mury obronne Krosna w świetle źródeł pisanych i badań archeologicznych*, „Studia i Materiały Muzeum Okręgowego w Krośnie”, t. 5, s. 116–127.

Sarna W.

1898 *Opis powiatu krośnieńskiego pod względem geograficzno-historycznym*, Przemyśl.

Widawski J.

1973 *Miejskie mury obronne w państwie polskim od początku XV wieku*, Warszawa.

Jerzy Ginałski, Antoni Lubelczyk

Neue Informationen über die Befestigungsanlagen von Krosno. Ergebnisse der archäologischen Aufsichtsarbeiten in der Nähe des Bezirksgerichts in Krosno

Zusammenfassung

Die Frage der Befestigungsanlagen der Stadt Krosno tauchte schon seit langem in verschiedenen historischen Publikationen auf, die entscheidende Bedeutung hatten jedoch archäologische und historische Forschungen, die um die Wende der 70 – er und 80 – er Jahre aufgenommen wurden. Die in Krosno in den letzten Jahren durchgeführten Restaurierungsarbeiten trugen zur Freilegung der neuen Schutzmauerfragmente in der Podwale – Str., nicht weit vom Jesuitenkolleg und dem Franziskanerkloster.

Die Forschungsergebnisse wurden im Beitrag vom J. Ginałski und P. Łopatkiewicz (1994) dargestellt. Diese Publikation bildet eine Synthese der bisherigen archäologischen und historischen Erwägungen zu diesem Thema.

Die in den Jahren 1995–1999 geführte archäologische Afsicht (über den Bau des neuen Flügels des Bezirksgerichtsgebäudes in Krosno) brachte neue Informationen über die hier verlaufenden Befestigungsanlagen der Stadt Krosno. Man hat die steinerne Schutzmauer gereinigt und inventarisiert (Abb. 2, 3), und im Bereich einer großen Baugrube hat man auch die Stratigraphie dokumentiert. In dieser Baugrube stieß man unter den gegenwärtigen Nivellierungsschichten, ca. 2 m tief (271,50 m über dem Meeresspiegel) auf eine Eingrabung, die mit übereinanderliegenden Schichten vom grauen und braunen Ton gefüllt war, und die man als den alten Festungsgraben bezeichnet hat. Dieser Festungsgraben (Abb.

4, 5), 8 m breit, hat die ganze Eingrabung (E-W) quer durchschnitten, und sein Boden befand sich auf dem Niveau des Muttergesteins (269,20 m über dem Meeresspiegel). Aus seiner Ausfüllung gewann man archäologisches Material, das chronologisch differenzieren ist und das man vom späten Mittelalter bis in das XVIII Jh. datieren kann. Dieses späteste Fundmaterial weist auf den Zeitpunkt der Zuschüttung des Festungsgrabens hin.

Die an dem nördlichen Ausgrabungsrand sichtbare Mauer, wurde aus Sandstein gebaut, und die zahlreichen Löcher wurden mit den Ziegeln eingemauert. Die erhaltene Mauerhöhe schwankt zwischen 250–290 cm, und ihre Krone fällt mit der heutigen Geländeoberfläche zusammen. (277,20–277,6 m über dem Meeresspiegel) Im Grundriß hat diese Mauer die Form von einem gekröpften Trapez. Das zweite charakteristische Merkmal dieser Mauer ist das Vorhandensein von vermutlich steinernen Mauerstützen, die von dieser Mauerkröpfung an alle drei Meter auftraten. Der Raum zwischen ihnen ist mit dem Ziegelschutt ausgefüllt. Diese Mauer verlief weiter in die Richtung Sienkiewicz – Str., wo sie mit dem Tor (Brama Węgierska) zusammenfiel.

Wenn man die Katasterkarte von Krosno vom Jahr 1850 und 1911 analysiert (Abb. 6), kann man vier symmetrisch stehende Bauwerke bemerken, die vielleicht auf den Fundamenten des oben genannten Tores stehen.

Новые данные об оборонительных сооружениях Кросно. Результаты археологического надзора в районе Окружного суда в Кросно

Резюме

Проблема фортификаций Кросна уже длительное время проскальзывала в исторических работах, однако, определяющее значение приобрели лишь археологические и исторические исследования, осуществленные на рубеже 70–80-х годов. Реставрационные работы последних лет на территории города, способствовали вскрытию очередных участков оборонительных стен в районе ул. Подвале, Езуитского Коллегиума и францисканского монастыря. Результатом этих работ является труд Е. Гинальского и П. Лопаткевича (1994), представляющий собой синтез археологических и исторических размышлений, касающихся оборонительных сооружений Кросно.

Археологические надзоры 1995 и 1999 годов при строительстве нового крыла здания Окружного суда в Кросно принесли новые данные об укреплениях на этом участке. Расчищена и описана крепостная стена (рис. 2, 3), а также зафиксирована стратиграфия в пределах раскопа котлована. В этом раскопе, под современными слоями, на глубине около 2 м (271,50 м н.у.м.) наткнулись на перекоп, заполненный чередующимися прослойками серой, светло-серой и коричневой глины, отождествляемый со рвом перед крепостной стеной. Этот ров (рис. 4, 5)

шириной 8 м, пересекал поперек (запад-восток) весь раскоп (рис. 1), а его дно достигало уровня материка (269,20 м н.у.м.). В его заполнении отмечен хронологически разнородный археологический материал от позднего средневековья до XVIII века. Этот наиболее поздний материал указывает на момент засыпки рва.

Видимая у северного края раскопа стена была сооружена из песчаника, а многочисленные выщербления заполнены кирпичем. Сохранившаяся высота стены колеблется между 250 и 290 см, в то время как ее верхний край почти совпадает с современной дневной поверхностью (277,20–277,60 м н.у.м.). В разрезе стена приобретает форму наклоненной трапеции. Второй характерной чертой является наличие через каждые приблизительно 3 м каменных подпор, берущих начало именно у этого наклона. Расстояние между ними заполнено кирпичным боем. Эта стена продолжается дальше в направлении ул. Сенкевича, где локализованы «Венгерские ворота».

Анализируя кадастр Кросно с 1850 и 1911 годов (рис. 6), можно увидеть четыре симметрично расположенные здания, стоящие, возможно, на фундаментах выше упомянутых «Венгерских ворот».